

به نام خدا

جزوه مبحث نواسخ (حروف مشبهة و لای نفی جنس)

درس اول عربی دوازدهم / مدرس : زهرا کرمی

کانال تلگرامی ما : @Arabi-zahrakarami

«نواسخ» : گروهی از کلمات هستند که بر سر جمله اسمیه (مبتدا + خبر) می آیند و علاوه بر معنا، در اعراب مبتدا و خبر تغییراتی ایجاد می کنند.

نواسخ شامل :

- 1- افعال ناقصه (درس هفتم یازدهم)
- 2- حروف مشبهة بالفعل (درس اول دوازدهم)
- 3- لای نفی جنس (درس اول دوازدهم) هستند.

«حروف مشبهة بالفعل» :

حروف مشبهة بالفعل (إِنَّ - أَنْ - كَأَنَّ - لَكِنَّ - لَعَلَّ - لَيْتَ) حروفی هستند که بر سر مبتدا و خبر می آیند و مبتدا را منصوب ، خبر را مرفوع می کنند.

مانند:

العلم مفیدٌ + إِنَّ = إِنَّ العلم مفیدٌ.

(العلم : اسم إِنَّ و منصوب - مفیدٌ : خبر إِنَّ و مرفوع)

الله علیمٌ + إِنَّ = إِنَّ الله علیمٌ.

(الله : اسم إِنَّ و منصوب - علیمٌ : خبر إِنَّ و مرفوع)

معانی حروف مشبّهة بالفعل :

- إِنَّ : همانا – به درستی که (لتأکید)
أَنَّ : که.. (لإتصال بین جملتین)
كَأَنَّ : مثل اینکه، گویا (للتشبيه)
لَكِنَّ : ولیکن (یرفع الإبهام و الشك)
لَيْتَ : کاش (للتمنى – للحسرة – تحقق محال)
لَعَلَّ : شاید (للترجى – لايتحقق كاملاً)

انواع اسم حروف مشبّهة بالفعل :

- 1- اسم ظاهر : مانند : إِنَّ اللَّهَ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ.
- 2- ضمیر بارز : مانند : إِنَّكُمْ فُقَرَاءٌ.

انواع خبر حروف مشبّهة بالفعل :

- 1- خبر مفرد : یعنی خبر «تک اسم» باشد.
مانند : لَيْتَ سَعِيداً عَادِلٌ. (ای کاش سعید عادل باشد.)
- 2- خبر جمله فعلیه :
مانند : لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. (شاید که شما پر هیزکار شوید.)
- 3- خبر شبه جمله :
الف) جارومجرور : لَيْتَ أُمِّي فِي الْبَيْتِ. (ای کاش مادرم در خانه باشد.)
ب) ظرف : إِنَّ سَعِيداً هُنَاكَ. (همانا سعید آنجاست.)

نکته طلایی 1 : اگر خبر حروف مشبّهة بالفعل، از نوع «جمله فعلیه» یا «شبه جمله» باشد، محلاً مرفوع، و اگر مفرد باشد در صورتی که «معرب» باشد مرفوع، و اگر «مبنی» باشد محلاً مرفوع است.

نکته طلایی 2 : اگر خبر «لَيْتَ و لَعَلَّ»، فعل مضارع باشد، باید به صورت «مضارع التزامی» ترجمه می شود.
مانند : لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ. (شاید که شما پرهیزکار شوید.)

نکته طلایی 3 : اگر خبر حروف مشبّهة بالفعل یک فعل ماضی باشد، می توان آن را به صورت «ماضی استمراری» یا «ماضی بعید» ترجمه کرد.
مانند : لَيْتَ الطَّالِبَ ابْتَعَدَ عَنِ الْكَسَلِ. (کاش دانش آموز از تنبلی دوری می کرد/ دوری کرده بود.)

نکته طلایی 4 : هنگامی که خبر حروف مشبّهة بالفعل، شبه جمله باشد و اسم آن نکره باشد، بر اسم آن مقدّم می شود.
مانند : إِنَّ فِي الصِّفِّ تَلْمِيزًا.

نکته طلایی 5 : هرگاه پس از إِنَّ، «ما» ی کافّه (بازدارنده) قرار بگیرد آن را از عمل باز می دارد و مبتدا و خبر به همان صورت باقی می ماند.
مانند :
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ. (مومنان فقط برادر هستند.)
إِنَّمَا ثَمَرَةُ الْعَمَلِ. (ثمره ی دانش، فقط عمل است.)

« لای نفی جنس » :

لای نفی جنس یا لای ناسخه ، بر سر مبتدا و خبر می آید و مانند حروف مشبّهة بالفعل، اسم خود را منصوب و خبر خود را مرفوع می کند و به صورت «هیچ ... نیست» یا «هیچ ... نی...» ترجمه می شود.
مانند :

- لا شَيْءَ أَنْفَعُ مِنَ الْعَقْلِ. (هیچ چیزی سودمند تر از عقل نیست.)

بنابراین :

« لای نفی جنس + اسم لای نفی جنس + خبر لای نفی جنس »

نکات طلایی لای نفی جنس :

1- اسم لای نفی جنس، همواره بدون ال- بدون تنوین و علامت آن همیشه فتحه است. (بنابراین همواره مبنی بر فتح و محلاً منصوب است)

2- هیچ گاه خبر لای نفی جنس بر اسم خود مقدم نمی شود.

3- بلافاصله بعد از لای نفی جنس اسم می آید، یعنی به هیچ عنوان بعد از آن فعل یا کلمه دیگری قرار نمی گیرد.

4- هرگاه پس از اسم لای نفی جنس کلمه إلا بیاید خبر محذوف است. مانند : لا إله إلا الله که در اصل (لا إله موجود إلا الله) می باشد.

در پناه حق شاد و تندرست باشید.

زهرا کرمی - بهار 98

زنگ عربی : @Arabi-zaharakami